

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหาร
และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา*

THE APPLICATION OF THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA IV)
IN GENERAL ADMINISTRATION OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS
IN THAIRATH WITTAYA SCHOOLS, CHAO PHRAYA RIVER BASIN
CLUSTER

นวลจันทร์ นนยะโส¹ และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์²

Nuanjun Nonyaso¹ and Sumitra Yapradit²

¹⁻²สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์

สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

¹⁻²Department of Educational Administration, Faculty of Education and Liberal Arts,

Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology (SSVIT), Thailand

Corresponding Author's Email: nuanjan002@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 พฤษภาคม 2026; วันที่แก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 28 พฤษภาคม 2569

Received 11 May 2026; Revised 26 May 2026; Accepted 28 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา 2) ศึกษาระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา และ 3) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไป ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา

Citation:

*

นวลจันทร์ นนยะโส และ สุมิตรา ยาประดิษฐ์. (2569). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1432-1452.

Nuanjun Nonyaso and Sumitra Yapradit. (2026). The Application Of The Four Bases Of Success (Iddhipada Iv) In General Administration Of Administrators And Teachers In Thairath Wittaya Schools, Chao Phraya River Basin Cluster. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1432-1452.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา จำนวน 144 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา 2) ระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน และ 3) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา ได้ร้อยละ 98.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.993 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 0.01217 ตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านวิริยะ รองลงมา คือ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ

คำสำคัญ: อิทธิบาท 4, การบริหารงานทั่วไป, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of application of the Four Bases of Success (Iddhipada IV) among administrators and teachers in Thairath Wittaya Schools, Chao Phraya River Basin Cluster; 2) investigate the level of general administration of administrators and teachers in Thairath Wittaya Schools, Chao Phraya River Basin Cluster; and 3) study the application of the Four Bases of Success (Iddhipada IV) affecting the general administration of administrators and teachers in these schools. The sample consisted of 144 administrators and

teachers, determined by the Krejcie and Morgan (1970) sample size table, and selected through proportional stratified random sampling combined with simple random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.83. Descriptive statistics included frequency, percentage, mean, and standard deviation; inferential statistics employed multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of application of the Four Bases of Success was at a high level, with all four aspects—Chanda (aspiration), Viriya (effort), Citta (attention), and Vimamsa (investigation)—rated at a high level; 2) the overall level of general administration was at a high level, with all aspects similarly rated at a high level; and 3) the multiple regression analysis indicated that the four aspects of Iddhipada IV jointly predicted general administration at 98.6 percent of the variance ($R = 0.993$; standard error of estimate = 0.01217), statistically significant at the .05 level. The most influential predictor was Viriya, followed by Chanda, Citta, and Vimamsa, respectively.

Keywords: Four Bases of Success (Iddhipada IV), General Administration, Thairath Wittaya Schools

Keywords: Four Bases of Success (Iddhipada IV), General Administration, Thairath Wittaya Schools

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ทั้งนี้ มาตรา 39 ยังกำหนดให้มีการกระจายอำนาจด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) ภายใต้การกำกับดูแล

ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยึดหลักธรรมาภิบาล ในบรรดาภารกิจทั้งสี่ด้าน "งานบริหารทั่วไป" นับเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินงาน ด้านวิชาการ งบประมาณ และบุคลากรให้เป็นไปอย่างราบรื่น ครอบคลุมภารกิจด้านงานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานประชาสัมพันธ์ ซึ่งล้วนส่งผลโดยตรง ต่อภาพลักษณ์และคุณภาพของสถานศึกษา หากการบริหารงานทั่วไปขาดความเป็นระบบ ขาดแรงจูงใจ หรือขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ในบริบทของการบริหารสถานศึกษายุคปัจจุบัน ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารจัดการ ควบคู่กับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หลักอริยปาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในงาน) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความเอาใจใส่และจดจ่อ) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ) เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงวิชาการว่าสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน และพัฒนาคุณภาพองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่มุ่งสร้างแรงจูงใจภายใน และส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา เป็นเครือข่ายสถานศึกษาในภาคกลาง และภาคตะวันออก ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในพื้นที่หลากหลายบริบท ทั้งเขตเมือง ชุมชนกึ่งเมือง และชนบท สถานศึกษากลุ่มนี้อยู่ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิไทยรัฐ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมคุณธรรมควบคู่ความรู้ อย่างไรก็ตาม จากสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าการบริหารงานทั่วไปของบางโรงเรียน ยังประสบปัญหาเชิงคุณภาพหลายประการ เช่น การขาดแรงจูงใจของบุคลากรในงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่ที่ยังไม่เป็นระบบ การดำเนินงานกิจการนักเรียนที่ยังไม่ต่อเนื่อง และการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ทั่วถึงและขาดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (มูลนิธิไทยรัฐ, 2568) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการเสริมสร้าง กระบวนการบริหารที่เน้นคุณค่าภายในและการพัฒนาจิตสำนึกในการทำงานของบุคลากร

แม้ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา หลายชิ้น เช่น บุญมี วิทยาสิทธิ์ (2561) ที่ศึกษาการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พระมหาวิวัฒน์ วิฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) ที่ศึกษาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 และโสภณ บัวจันทร์ (2562) ที่ศึกษาการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียน ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี งานวิจัยเหล่านี้พบว่า การนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ ทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่ในบริบทของการบริหารสถานศึกษาทั่วไป หรือเน้นเฉพาะภาพรวม ของการบริหาร ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานบริหารทั่วไป อย่างเจาะจง โดยเฉพาะในกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านวัฒนธรรมองค์กร และเจตนารมณ์ของมูลนิธิ จึงเป็น "ช่องว่างทางวิชาการ" (Research Gap) ที่ผู้วิจัย ต้องการเติมเต็ม เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหาร งานทั่วไปของกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา เนื่องจากหลักธรรมดังกล่าวสามารถสร้างความรักในงาน (ฉันทะ) ส่งเสริมความเพียรพยายาม (วิริยะ) พัฒนาความเอาใจใส่รับผิดชอบ (จิตตะ) และส่งเสริมการประเมิณผลอย่างรอบด้าน (วิมังสา) อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบงานอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนางาน ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทางเชิงประจักษ์ในการพัฒนากระบวนการบริหารงานทั่วไป ของสถานศึกษาในสังกัดมูลนิธิไทยรัฐ และสถานศึกษาอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักอภิปาธ 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอภิปาธ 4 ที่ส่งผลต่องานบริหารทั่วไปของผู้บริหาร และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักอภิปาธ 4

หลักอภิปาธ 4 เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยมี นักวิชาการทั้งทางพระพุทธศาสนาและการบริหารการศึกษาได้อธิบายความหมายของ องค์ประกอบทั้ง 4 ไว้สอดคล้องกันในการหลักการ แต่มีรายละเอียดและการประยุกต์ใช้ ที่หลากหลายตามบริบทของผู้ศึกษา การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2553) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจ และความรักในสิ่งที่ทำ 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายามและความอดทนในการปฏิบัติงาน 3) จิตตะ คือ ความตั้งใจ และเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ทำ และ 4) วิมังสา คือ การพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ และปรับปรุงการทำงานอย่างรอบคอบ ทั้ง 4 องค์ประกอบทำงานสัมพันธ์กันเชิงระบบ เพื่อให้ การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ

ฉันทะ (ความพอใจในงาน) นักวิชาการได้ให้ความหมายของ "ฉันทะ" ที่สอดคล้องกัน ในด้านความรู้สึกและพึงพอใจในงาน แต่ขยายขอบเขตการประยุกต์ใช้แตกต่างกัน บุชบา ชมที (2566) อธิบายว่า ฉันทะ คือ ความพอใจในงานที่ทำ ความเต็มใจในขณะที่ทำงาน ความ มีใจรักในสิ่งที่ทำ และความผูกพัน ในการพยายามให้งานบรรลุเป้าหมาย ขณะที่พิชิต อวิรุทธพานิชย์ และคณะ (2563) เน้นมิติของการมุ่งมั่นให้งานเกิดผลที่ดี มีคุณภาพ และสมบูรณ์ที่สุด ส่วนวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) ขยายมุมมองสู่ระดับองค์การ โดยเสนอว่า ผู้บริหารควรมีฉันทะในระดับรักองค์การเสมือนบ้าน ของตนเอง และเห็นบุคลากรเสมือนสมาชิกในครอบครัว ในขณะที่โสภณ บัวจันทร์ (2562) ขยายขอบเขต

ของฉันทะไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้านต่าง ๆ จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่า ฉันทะ (ความพอใจในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ เต็มใจ และมีใจรักในงานที่ปฏิบัติ มีความกระตือรือร้น และมุ่งมั่นพัฒนางานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างดีที่สุด พร้อมทั้งมีความผูกพันต่อองค์กรและบุคลากร

วิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงาน) นักวิชาการให้ความหมายของ "วิริยะ" สอดคล้องกันในแก่นของความเพียรพยายามและความอดทน แต่มีจุดเน้นที่ต่างกันตามบริบทของแต่ละท่าน บุษบา ชมที (2566) เน้นความขยันหมั่นเพียร ความแน่วแน่ และความไม่ทอดทิ้งงาน พิชิต อวิรุทธพานิชย์ และคณะ (2563) ขยายความสุมิตติของความกล้าหาญและการยึดมั่นในคุณค่าของสิ่งที่ตนปฏิบัติ วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) เสนอประเด็นเชิงบริหารว่า ผู้บริหารต้องมีวิริยะมากกว่า ผู้ปฏิบัติงานใน 2 ด้าน คือ การแสวงหาความรู้พัฒนาตนเอง และการสร้างความร่วมมือ ในทีม ส่วนโสภณ บัวจันทร์ (2562) แบ่งวิริยะออกเป็น 4 ลักษณะย่อย ได้แก่ ความมุ่งมั่น ความกล้าหาญ ความไม่ละทิ้งภารกิจ และความอดทน จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่า วิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง ความขยันหมั่นเพียร และความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติงานด้วยความอดทน เข้มแข็ง กล้าเผชิญอุปสรรค ไม่ย่อท้อหรือทอดทิ้งงาน รวมทั้งการพัฒนาตนเองและสร้างความร่วมมือเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

จิตตะ (ความจดจ่อในงาน) นักวิชาการอธิบายความหมายของ "จิตตะ" ในทิศทางเดียวกันคือ การเอาใจใส่และจดจ่อต่อสิ่งที่ทำ บุษบา ชมที (2566) เน้นการมีสมาธิและความมุ่งมั่น โดยไม่ปล่อยจิตให้วอกแวก วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) เพิ่มมิติเชิงบริหารว่า ผู้บริหารต้องมีจิตตะในรูปของ ความตั้งใจมั่นและความคิดที่แน่วแน่ในการบริหาร พร้อมทั้งความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปฏิบัติงาน ส่วนโสภณ บัวจันทร์ (2562) แบ่งจิตตะ ออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับงาน ความใส่ใจขณะปฏิบัติงาน การมีสมาธิ และความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างต่อเนื่อง จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่า จิตตะ (ความจดจ่อในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การเอาใจใส่และจดจ่อในงานที่ปฏิบัติอย่างจริงจัง มีสมาธิ มุ่งมั่นแน่วแน่ และอุทิศตนในการทำงาน พร้อมทั้งมีความคิดหนักแน่นและสร้างสรรค์ในการดำเนินงาน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิมังสา (ความพินิจพิจารณาในงาน) นักวิชาการให้ความหมายของ "วิมังสา" สอดคล้องกันในแง่ของการใช้ปัญหาในการพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ บุชบา ชมที (2566) เน้นการใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และค้นหาข้อบกพร่อง พิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) เน้นการพิจารณา ก่อนการคิด พูด หรือปฏิบัติ พร้อมทั้ง การประเมินข้อดี ข้อบกพร่อง และอุปสรรคของการดำเนินงาน วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) เสนอวิมังสา ในเชิงการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน มีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์และประเมินผลการบริหารองค์การ ส่วนโสภณ บัวจันทร์ (2562) เน้น การใช้ปัญหาวิเคราะห์ก่อนลงมือปฏิบัติ และการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง จากการสังเคราะห์ สรุปได้ว่า วิมังสา (ความพินิจพิจารณาในงาน) ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การใช้ปัญหาในการพิจารณา วิเคราะห์ และไตร่ตรองงานอย่างรอบคอบ มีการตรวจสอบข้อบกพร่อง ค้นหาเหตุผลของปัญหา ทดลองและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

2. แนวคิดและขอบข่ายงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

งานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาถือเป็นหนึ่งในสี่ภารกิจหลักของการบริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกฎกระทรวง พ.ศ. 2550 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556) กำหนดขอบข่ายงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษาไว้รวม 22 งานสำคัญ ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนา ระบบสารสนเทศ การประสานงานเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน งานประชาสัมพันธ์ การศึกษา การประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน ไปจนถึงแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยน พฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสถานศึกษาส่วนใหญ่จะเน้นให้ความสำคัญกับงานหลัก 4 ด้าน ที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ได้แก่ 1) งานธุรการ ครอบคลุม การจัดเก็บเอกสาร การปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด การใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูล และการตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูล 2) งานอาคารสถานที่ ครอบคลุม

การดูแลรักษาอาคารเรียน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการตรวจสอบสภาพอาคารและอุปกรณ์ 3) งานกิจการนักเรียน ครอบคลุมการให้ความช่วยเหลือ นักเรียน การส่งเสริมความประพฤติ การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและคุณธรรม และการติดตามผลการเรียน และ 4) งานประชาสัมพันธ์การศึกษา ครอบคลุมการเผยแพร่ผลงาน การใช้สื่อหลากหลายช่องทาง การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย และการส่งเสริมภาพลักษณ์ ของโรงเรียนต่อสาธารณชน การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกศึกษางานบริหารทั่วไป 4 ด้านนี้ เป็นตัวแปรตามที่สะท้อนสภาพการบริหารงานทั่วไปอย่างชัดเจนและสามารถวัดได้เชิงประจักษ์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและช่องว่างทางวิชาการ

งานวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมาได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลาย พระมหาวิฑูรณ์ วิฑูรณเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) พบว่า การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านจิตตมามีค่าเฉลี่ย สูงสุด ตามด้วยวิมังสา วิริยะ และฉันทะ ตามลำดับ ขณะที่บุญมีวิทยาสี (2561) พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ควรเน้นการกำหนดเป้าหมาย การใช้งบประมาณคุ้มค่า การมอบหมายงานตามความถนัด และการสร้างความพอใจ และความเพียรในการปฏิบัติงาน พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกกลาง) (2561) ศึกษาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า การบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพิชิต อวิรุทธพาณิชย์ และคณะ (2563) ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับหลักอิทธิบาท 4 พบว่า หลักธรรมดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ บุชบา ชมที (2566) ศึกษาหลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน

ส่วนงานวิจัยด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ประมูล สุวรรณมาโจ (2563) พบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่ปัญหาการบริหารงานทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง ฉัตรชัย ตันตรานนท์ (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปของโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ พบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

โดยงานการบัญชี งานโสตทัศนูปกรณ์ งานทะเบียน และงานประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูง ส่วนวีระพงศ์ เกียรติไพรยศ (2562) วิเคราะห์เชิงทฤษฎีว่า หลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญในการบริหารองค์การ และโสภณ บัวจันทร์ (2562) พบว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนของนิสิตทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า แม้จะมีการศึกษาหลักอิทธิบาท 4 และงานบริหารทั่วไปอย่างกว้างขวาง แต่ยังคงปรากฏ "ช่องว่างทางวิชาการ" (Research Gap) อย่างน้อย 3 ประการ ได้แก่ 1) งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในภาพรวมของการบริหารสถานศึกษา ยังไม่มีการเจาะจงศึกษาในมิติของงานบริหารทั่วไป 4 ด้านอย่างชัดเจน 2) ยังไม่มียานวิจัยที่ใช้สถิติเชิงพหุการณ (Multiple Regression) เพื่อศึกษาน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้านต่องานบริหารทั่วไป ทำให้ขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าหลักธรรมด้านใดมีอิทธิพลสูงสุด และ 3) ยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาซึ่งเป็นเครือข่ายสถานศึกษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะด้านวัฒนธรรมองค์กรและเจตนารมณ์ของมูลนิธิ การวิจัยครั้งนี้จึงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว โดยกำหนดให้หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้านเป็นตัวแปรอิสระ (X_1, X_2, X_3, X_4) และงานบริหารทั่วไป 4 ด้านเป็นตัวแปรตาม พร้อมทั้งใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อระบุน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบ อันจะนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงานทั่วไป ของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยาและสถานศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบและการออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ระดับการบริหารงานทั่วไป และการประยุกต์ใช้

หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจาย ครอบคลุมโรงเรียนทุกแห่งในกลุ่มลุ่มเจ้าพระยา อย่างเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 ตามแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2553) รวมทั้งแนวคิดด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา จากนั้นนำข้อมูลมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Rensis Likert (Likert Scale) ได้แก่ เห็นด้วยน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์มาตรฐานทางสถิติ

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทาง ที่เหมาะสม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการอธิบายระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 และระดับการบริหารงานทั่วไป และใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 แต่ละด้าน ต่อการบริหารงานทั่วไป โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา จำแนกตามรายด้านและภาพรวม ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา

ที่	การใช้หลักอิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ฉันทะ - ความพอใจในการปฏิบัติงาน	4.55	0.51	มากที่สุด
2	จิตตะ - ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน	4.48	0.54	มาก
3	วิริยะ - ความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน	4.47	0.55	มาก
4	วิมังสา - การพิจารณาไตร่ตรอง	4.46	0.56	มาก
ภาพรวม		4.49	0.53	มาก

หมายเหตุ: n = 144, เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านฉันทะ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.51) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านจิตตะ ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.54) ด้านวิริยะ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.55) และด้านวิมังสา ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.56) ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ระดับการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา จำแนกตามรายด้านและภาพรวม ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ที่	การบริหารงานทั่วไป	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	งานกิจการนักเรียน	4.51	0.49	มากที่สุด
2	งานอาคารสถานที่	4.50	0.50	มาก
3	งานธุรการ	4.49	0.52	มาก
4	งานประชาสัมพันธ์	4.43	0.55	มาก
ภาพรวม		4.48	0.52	มาก

หมายเหตุ: $n = 144$, เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 = มากที่สุด, 3.51–4.50 = มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งานกิจการนักเรียน ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.49) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ งานอาคารสถานที่ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.50) งานธุรการ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.52) และงานประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไป ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE_b	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.028	0.042	—	0.667	.506
ฉันทะ (X_1)	0.376	0.024	0.381	15.667	.000**
วิริยะ (X_2)	0.463	0.024	0.476	19.292	.000**

จิตตะ (X ₃)	0.093	0.020	0.092	4.650	.000**
วิมังสา (X ₄)	0.061	0.018	0.071	3.389	.001**
R = 0.993, R ² = 0.986, Adjusted R ² = 0.985, SE _{est} = 0.01217, F = 2364.072, p < .001 (**p < .01)					

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ฉันทะ (X₁) วิริยะ (X₂) จิตตะ (X₃) และวิมังสา (X₄) ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.993 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.986 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหาร งานทั่วไปได้ร้อยละ 98.60 ที่เหลืออีกร้อยละ 1.40 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

เมื่อพิจารณาน้ำหนักอิทธิพล (β) ของตัวแปรพยากรณ์แต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีน้ำหนัก อิทธิพลต่อการบริหารงานทั่วไปมากที่สุด คือ ด้านวิริยะ ($\beta = 0.476$) รองลงมา ได้แก่ ด้านฉันทะ ($\beta = 0.381$) ด้านจิตตะ ($\beta = 0.092$) และด้านวิมังสา ($\beta = 0.071$) ตามลำดับ สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.028 + 0.376X_1 + 0.463X_2 + 0.093X_3 + 0.061X_4$$

$$\hat{Z}_Y = 0.381Z_{X_1} + 0.476Z_{X_2} + 0.092Z_{X_3} + 0.071Z_{X_4}$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้ง 3 ประการ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การอภิปรายระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมทาง

การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับ การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การส่งเสริมความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน การเอาใจใส่ต่อหน้าที่ และการใช้เหตุผลในการพิจารณาปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอ ส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของพระมหาวีฑวัฒน์ วิฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) ที่ศึกษาการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ซึ่งพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับบุญมี วิทยาสิทธิ (2561) ที่พบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ควรเน้นการกำหนดเป้าหมายคุณภาพนักเรียน การใช้งบประมาณคุ้มค่า การมอบหมายงานตามความถนัด และการสร้างความพอใจและความเพียรในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่าด้าน ฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งแตกต่างจากงานของพระมหาวีฑวัฒน์ฯ ที่พบว่าด้านจิตตะมีค่าเฉลี่ย สูงสุด ผลที่แตกต่างนี้อาจสะท้อน บริบทเฉพาะของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ซึ่งมีวัฒนธรรม องค์การและเจตนารมณ์ของมูลนิธิ ที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความรักและความพอใจในการ ปฏิบัติงานเป็นพื้นฐาน

2. การอภิปรายระดับการบริหารงานทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามี การบริหารจัดการ งานบริหารทั่วไปอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ของบุคลากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดูแลกิจการนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทั้ง ในด้านระเบียบวินัย การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน ควบคู่กับ การดูแลอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการจัด การเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานด้านธุรการอย่างเป็นระเบียบ ถูกต้อง และรวดเร็ว รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาให้ผู้ปกครองและชุมชน รับทราบอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ภาพรวมของการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ได้รับ การประเมินในระดับมาก

ผลการวิจัยสอดคล้องกับประมุข สุวรรณมาโจ (2563) ที่ศึกษาสภาพและปัญหา การบริหารงานทั่วไป ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ในจังหวัดนครพนม ซึ่งพบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับฉัตรชัย ตันตรานนท์ (2562) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปของโรงเรียนวชิรวิทย์เชียงใหม่ ซึ่งพบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไปโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยงานการบัญชี งานโสตทัศนูปกรณ์ งานทะเบียน และงานประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูง ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่างานกิจการนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนไทยรัฐวิทยาในกลุ่มกลุ่มเจ้าพระยาให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนา คุณภาพชีวิตของนักเรียนเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของมูลนิธิไทยรัฐ ที่มุ่งสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพในชนบทไทย

3. การอภิปรายอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ต่อการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหาร และครูโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มกลุ่มเจ้าพระยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงานทั่วไปได้ร้อยละ 98.60 ($R^2 = 0.986$) ซึ่งถือว่าเป็นค่าที่สูงมาก สะท้อนให้เห็นว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นปัจจัยสำคัญที่มี อิทธิพลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ด้านวิริยะ (ความไม่ย่อท้อในงาน) มีอิทธิพลต่อการบริหารงานทั่วไปมากที่สุด ($\beta = 0.476$) รองลงมาคือ ด้านฉันทะ ($\beta = 0.381$) ด้านจิตตะ ($\beta = 0.092$) และด้านวิมังสา ($\beta = 0.071$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น และความอดทนในการปฏิบัติงาน ของผู้บริหารและครู เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การดำเนินงานของโรงเรียน ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามีภารกิจที่หลากหลาย และต้องอาศัยความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องอาศัยความพยายาม และความตั้งใจในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ ด้านฉันทะ ซึ่งหมายถึงความพอใจและความรักในงาน ยัง มีบทบาทสำคัญต่อ การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เนื่องจากเมื่อบุคลากรมีความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงาน ย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านจิตตะ ซึ่งหมายถึงความตั้งใจและความเอาใจใส่ ในการปฏิบัติงาน ช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความรอบคอบ ลดข้อผิดพลาด และสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ด้านวิมังสา ซึ่งเป็นการพิจารณา ไตร่ตรองและการประเมินผลการทำงานอย่างรอบคอบ มีส่วนช่วยให้ผู้บริหารและครู

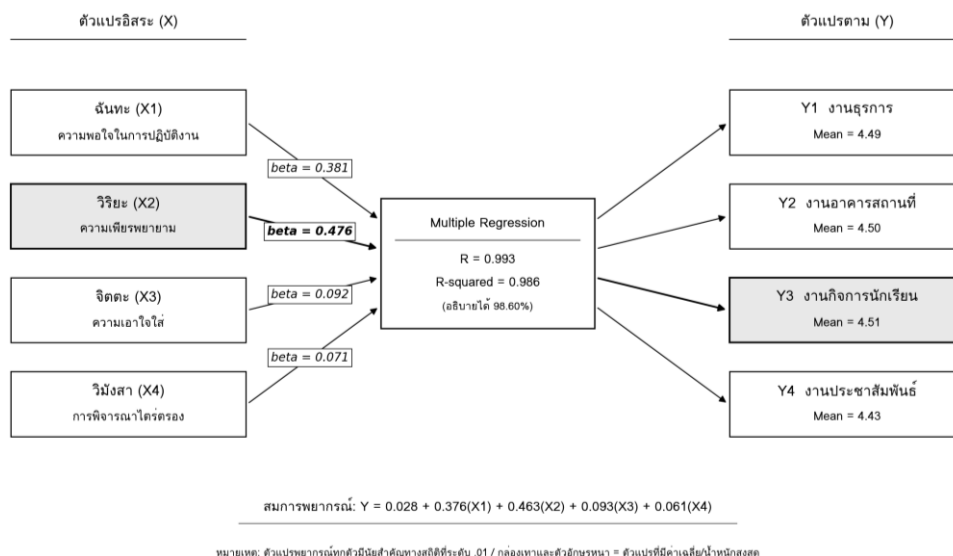
สามารถนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของพระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561) ที่ศึกษาการบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งพบว่า การบริหารโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับวีระพงศ์ เกียรติไพรัช (2562) ที่วิเคราะห์ว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญในการบริหารองค์การ รวมทั้งสอดคล้องกับ พิชิต อวิรุทธพานิชย์ และคณะ (2563) ที่พบว่าหลักอิทธิบาท 4 เป็นกลไกสำคัญ ในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาบุคลากร และบุษบา ชมที (2566) ที่พบว่าหลักอิทธิบาท 4 มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ให้องค์ความรู้เพิ่มเติมว่า ในบริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มผู้ปกครอง (ความเพียรพยายาม) เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักอิทธิพล มากที่สุดต่อการบริหารงานทั่วไป ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ กำหนดทิศทางการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ในรูปของแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ด้าน ในฐานะ ตัวแปรอิสระ และการบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน ในฐานะตัวแปรตาม โดยระบุค่าน้ำหนักอิทธิพล (β) ของแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย แผนภูมิแสดงน้ำหนักอิทธิพลของหลักอิทธิบาท 4 ต่อการบริหารงานทั่วไป

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า "การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในงานการบริหารทั่วไปของผู้บริหารและครู โรงเรียนไทยรัฐวิทยา กลุ่มลุ่มเจ้าพระยา" เป็นกระบวนการที่ตัวแปรอิสระ ทั้ง 4 ด้าน (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) ส่งผลร่วมกันต่อตัวแปรตาม คือ การบริหารงานทั่วไป 4 ด้าน (งานธุรการ งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน และงานประชาสัมพันธ์) โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลรวมสูงถึงร้อยละ 98.60 ทั้งนี้ ด้านวิริยะมีน้ำหนักอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ องค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครู โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเพียรพยายาม และความพอใจในการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานทั่วไป ของกลุ่มโรงเรียนไทยรัฐวิทยา และสถานศึกษาที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกันต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหาร

งานทั่วไปของผู้บริหารและครูโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการสร้าง ฉันทะและวิริยะ ในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อเพิ่มความกระตือรือร้น และความรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียน อาคารสถานที่ และงานธุรการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 สถานศึกษาควรพัฒนากระบวนการบริหารงานทั่วไปให้มีระบบการติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยนำหลักวิมิงสามาใช้ในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารงานมีความรอบคอบ โปร่งใส และสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนางานบริหารทั่วไปของโรงเรียน โดยใช้หลักจิตตะในการสร้าง ความเอาใจใส่และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา อันจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานด้านอื่น ของสถานศึกษา เช่น งานวิชาการ งานบุคลากร และงานงบประมาณ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและทำให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในสังกัดหรือพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงทั่วไปของ ผลการศึกษา

2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *แนวการจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฎกระทรวง. (2550). *กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 24 ก หน้า 29 (10 พฤษภาคม 2550)*.

- ฉัตรชัย ตันตรานนท์. (2562). การศึกษาแนวทางการพัฒนางานบริหารทั่วไปโรงเรียน
วิชิตวิทย เชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- บุญมี วิทยาสิริ. (2561). การประยุกต์หลักอริยาบท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- บุษบา ชมที. (2566). การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอริยาบท 4 กับการบริหารงานวิชาการ
ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*.
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประมุข สุวรรณมาโจ. (2563). สภาพและปัญหาการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. *วารสารครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(2), 251.
- พิชิต อวิรุทธพาณิชัย, พระครูพิพิธสุตาทร และพระครูสุนทรสังฆพินิต. (2563).
การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับหลักอริยาบท 4. *Journal of Liberal Arts, Prince
of Songkla University*, 12(1), 555.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*
(พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพฯ:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิวัฒน์ วิวฒณเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอริยาบท 4
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาภาคกลาง
เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา*.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์-มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิไทยรัฐ. (2568). *โรงเรียนไทยรัฐวิทยา*. เรียกใช้เมื่อ 8 มิถุนายน 2568 จาก www.thairath-found.or.th
- วีระพงศ์ เกียรติไพรยศ. (2562). อิทธิบาทธรรมกับการบริหารองค์การ. *วารสารรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(1), 512.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- โสภณ บัวจันทร์. (2562). การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์ สุราษฎร์ธานี. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 3(2), 713.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.